Sotenäs kommun

Äldreomsorgsplan 2021–2025

Antagen av Kommunstyrelsen 2021-02-18

Förord ... 3
Lagstiftning och nationella styrdokument ... 4
Nationella mål och riktlinjer ... 4
Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete ... 4
Lokala styrmedel ... 5
Programförklaring för mandatperioden 2019 – 2022 ... 5
Omsorgsnämndens mål för äldreomsorgen för perioden 2019 – 2022 ... 5
Kvalitets- och värdighetsgarantier ... 5
Personalförsörjningsplan ... 6
Målgrupper för kommunens äldreomsorg ... 7
Äldre personer utan behov av biståndsbedömda insatser ... 7
Anhöriga ... 8
Äldre med somatiska sjukdomar ... 9
Personer med demenssjukdom ... 9
Äldre med psykiska sjukdomar ... 9
Äldre med intellektuella funktionsnedsättningar ... 9
Multisjuka ... 10
Personer i livets slutskede ... 10
Stöd och hjälp för äldre i Sotenäs kommun ... 10
Hemtjänst i ordinärt boende ... 10
Bostadsanpassning ... 11
Seniorboende ... 12
Dagverksamhet ... 12
Resor ... 13
Särskilt boende ... 13
Korttidsboende ... 15
Hälso- och sjukvård ... 15
Brukarprognoser ... 16
Brukarprognos Särskilt boende ... 16
Brukarprognos Hemtjänst ... 16
Äldreomsorgens framtid ... 17
Utvecklingsområde 1 – Förebyggande arbete ... 17
Utvecklingsområde 2 – Funktionella boendelösningar ... 18
Utvecklingsområde 3 - Digitalisering och välfärdsteknik ... 19
Utvecklingsområde 4 - Personal- och kompetensförsörjning ... 19
Utvecklingsområde 5 - Systematisk kvalitetsförbättring ... 20
Verkställande av planen ... 20
Källor ... 21

Förord

Äldreomsorgsplanen är ett instrument för att styra, förändra och förbättra kommunens äldreomsorg. Planen ska vara vägledande i politiska och verksamhetsmässiga beslut.

Under planperioden kommer revideringar av planen att behöva göras, på grund av förändringar som påverkar planens innehåll. Socialtjänstlagen har till exempel varit under översyn och ett slutbetänkande presenterades i september 2020 (SOU 2020:47). Utredningens större förslag handlar om förebyggande och lätt tillgänglig socialtjänst, planering av insatser, kunskapsbaserad socialtjänst och möjligheten att tillhandahålla insatser utan föregående behovsprövning. Vid en förändring av socialtjänstlagen kommer eventuellt nya förutsättningar för att bedriva äldreomsorg att uppstå. Ny kommunal programförklaring och nya politiska verksamhetsmål kommer också att tas under planperioden och generera behov av revidering av planen.

Allt utvecklingsarbete behöver ske med utgångspunkt i de ekonomiska förutsättningarna.

Planen är framtagen i samarbete med omsorgsförvaltningens chefer och medarbetare, omsorgsnämnden, kommunala pensionärsrådet samt en referensgrupp med representanter från seniororganisationer.

Dispositionen är upplagd enligt följande. Först redovisas de förutsättningar som föreligger för en framtida äldreomsorg; nationella samt lokala mål och styrmedel, äldreomsorgens målgrupper, nuvarande insatser samt befolkningsprognoser. Slutligen beskrivs de fem utvecklingsområden som har identifierats samt planer för dessa.

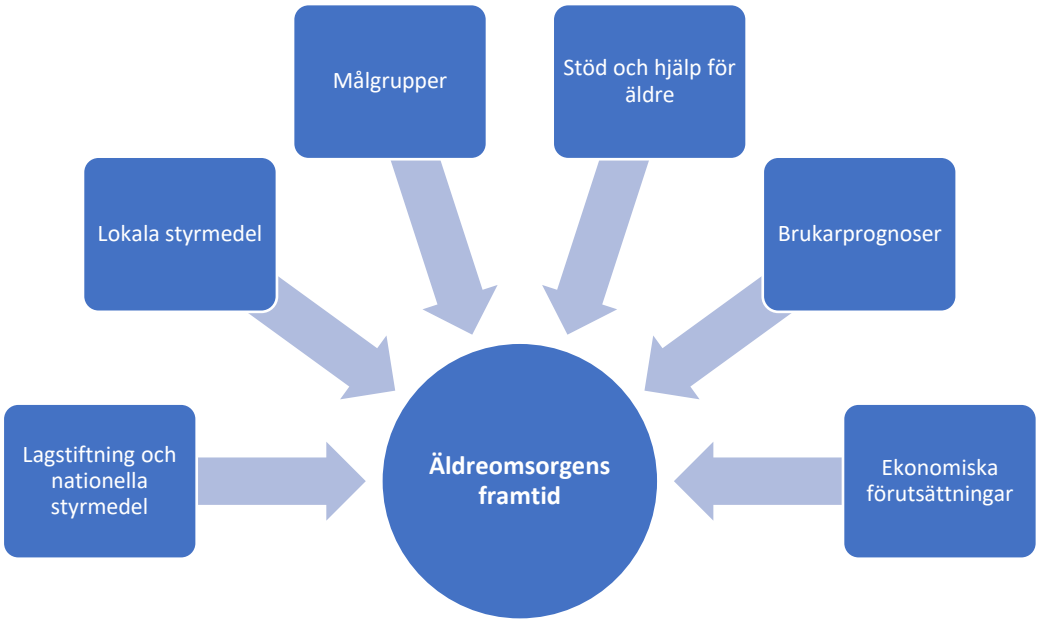

Lagstiftning och nationella styrdokument

Socialtjänstlagen (SoL), Hälso- och sjukvårdslagen (HSL), Patientsäkerhetslagen (2010:659) samt Patientlagen (2014:821) är de lagar som främst styr äldreomsorgens verksamheter.

I socialtjänstlagens 5 kapitel 4 § återfinns den nationella värdegrunden. I den står att ”socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande”. Omsorgen ska verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra. Äldre människor ska få goda bostäder och därutöver få stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service vid behov. Socialnämnden ska även erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående som har funktionshinder.

Hälso- och sjukvårdslagen är en ramlag som innehåller grundläggande regler för all hälso- och sjukvård. Patientsäkerhetslagen syftar till att trygga patientsäkerheten inom hälso- och sjukvården. Patientlagens syfte är att stärka och tydliggöra patientens ställning samt att främja patientens integritet, självbestämmande och delaktighet.

Nationella mål och riktlinjer

Regeringen har upprättat nationella mål för äldreomsorgen:
• äldre ska kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende
• äldre ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag
• äldre ska bemötas med respekt
• äldre ska ha tillgång till god vård och omsorg.

Inom hälso- och sjukvårdsområdet finns nationella riktlinjer som ska ge stöd och vägledning om vilka behandlingar och metoder som olika verksamheter inom vård och omsorg bör satsa sina resurser på för att patienter ska få god vård.

Riktlinjerna för arbetet med personer med demenssjukdom lyfter fram områden som tidig medicinsk utredning, läkemedelsbehandling, dagverksamhet anpassad för gruppen, särskilt boende anpassad för gruppen, stöd till närstående samt personcentrerad vård och omsorg.

Riktlinjerna för palliativ vård beskriver att vården i livets slutskede ska vara god och oberoende av diagnos, ålder, etnicitet, bakgrund eller andra faktorer. Syftet med den palliativa vården ska framför allt vara att hjälpa patienten att uppnå bästa möjliga livskvalitet genom att lindra symtom och ge existentiellt stöd i livets slutskede.

Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete reglerar både socialtjänst och hälso- och sjukvård. Ledningssystemet ska användas för att systematiskt och fortlöpande utveckla och säkra verksamhetens kvalitet samt planera, leda, kontrollera, följa upp, utvärdera och förbättra verksamheten.

Lokala styrmedel

Äldreomsorgsplanen utgår ifrån kommunens antagna gemensamma värdegrund med ledorden Helhetssyn - Öppenhet – Delaktighet.

Programförklaring för mandatperioden 2019 – 2022

Programförklaringen för Sotenäs kommun 2019–2022 lyder:

Hela Sotenäs skall leva. Sotenäs skall vara ett hållbart och levande samhälle där fler människor från olika generationer kan bo, leva, arbeta och besöka kommunen året om. En förutsättning för detta är en fortsatt ansvarsfull styrning av kommunens ekonomi.

Vård och Omsorg
Vi erbjuder en trygg och respektfull omvårdnad med individen i fokus. Vi värnar den enskildes möjlighet till valfrihet avseende både utförare och insatser. I Sotenäs kommun utgör de ideella insatserna en viktig del av omsorgen.

Omsorgsnämndens mål för äldreomsorgen för perioden 2019 – 2022

Område	Mål	Mätning
Kvalitet Hemtjänst	I rankingen placering bland de 25 procent bästa kommunerna i riket	Socialstyrelsens brukarundersökning, vad tycker de äldre om äldreomsorg ”Hemtjänst i helhet”.
Kostnader Hemtjänst	Kostnad per brukare ska ligga på medianvärdet i förhållande till jämförbara kommuner i riket.	Kolada Vad kostar verksamheten i din kommun ”Kostnad per brukare”.
Kvalitet Särskilt boende	I rankingen placering bland de 25 procent bästa kommunerna i riket	Socialstyrelsens brukarundersökning, vad tycker de äldre om äldreomsorg ”Särskilt boende i helhet”
Kostnader Särskilt boende	Kostnad per brukare ska ligga på medianvärdet i förhållande till jämförbara kommuner i riket.	Kolada Vad kostar verksamheten i din kommun ”Kostnad per brukare”
Personalens kompetens	100 procent av de som arbetar inom omsorgsförvaltningen skall ha adekvat kompetens	Uppföljning av förvaltningen i samarbete med personalavdelningen.

Kvalitets- och värdighetsgarantier

Inom äldreomsorgsområdet finns antagna kvalitets- och värdighetsgarantier för dagverksamhet, hemtjänst, myndighetsutövning, hälso- och sjukvård samt särskilt boende. Dessa finns att läsa på kommunens hemsida.

Personalförsörjningsplan

Ungefär en tredjedel av de som arbetar i välfärden i riket uppnår pensionsålder den närmaste tioårsperioden. Samtidigt ökar andelen äldre i befolkningen, vilket gör att behovet av personal inom vård och omsorg växer. Detta leder till stora rekryteringsbehov.

Sotenäs kommuns Kommunstyrelse har gett i uppdrag att varje förvaltning ska ta fram en personalförsörjningsplan. Förvaltningarna har ansvar att aktivt arbeta med dessa planer.

Med personalförsörjning menas alla de åtgärder på kort och lång sikt som görs för att klara av att rekrytera personal. Det bygger på en aktiv omvärldsbevakning, regelbundna analyser av framtida behov och en medveten plan för medarbetarnas kompetensutveckling samt ett fortsatt och strategiskt arbete för en bra personalpolitik. Samtliga medarbetare ska ha adekvat kompetens för sitt uppdrag.

Handlingsplanen innehåller statistik och personalprognoser, nulägesrapport samt Sotenäs kommuns rekryterings- och kompetensstrategier som är vägval för att nå en god personal-försörjning.

Målgrupper för kommunens äldreomsorg

Äldreomsorgen är främst riktad mot äldre människor i behov av stöd och hjälp för att klara sin vardag. Hjälpbehovet kan ha uppkommit av sjukdom, funktionsnedsättningar eller försämrat allmäntillstånd till följd av ålder. Behovet ser olika ut och förutsätter olika former av insatser från kommunen.

Figur 1. Målgrupper för kommunens äldreomsorg

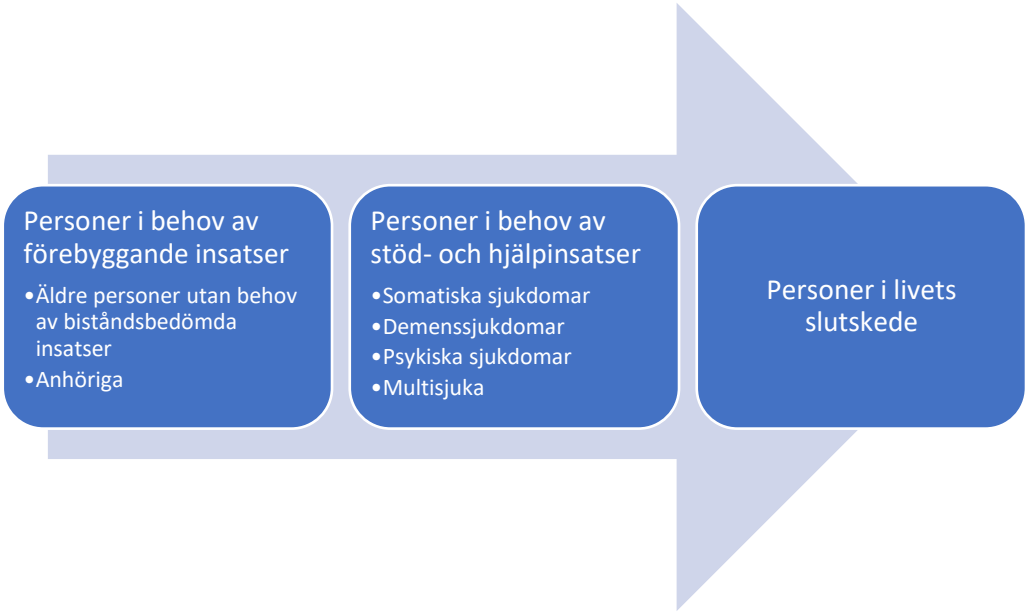

Äldre personer utan behov av biståndsbedömda insatser

Andelen äldre i befolkningen ökar. Enligt Region Västra Götaland kommer antalet personer över 65 år i Sotenäs kommun att ha ökat med ca 200 personer om tio år.

Folkhälsomyndigheten (2018) konstaterar att ensamhet i form av social isolering ökar med åldern och är ett problem för många äldre. Enligt Socialstyrelsens brukarundersökning (2020) besvärades 60 procent av hemtjänsttagarna i Sotenäs kommun av ensamhet. Motsvarande siffra för riket i helhet var 53 procent.

Äldre personer är en grupp som blir friskare men det är också en sårbar grupp. Enligt 1177 Vårdguiden (2019) är äldre personer överrepresenterade i nästan alla slags olyckor, däribland fallolyckor.

Det finns ett flertal livsstilsfaktorer som har betydelse för ett hälsosamt åldrande, bland annat social gemenskap, kulturell aktivitet, fysisk aktivitet och matvanor. Vikten av förebyggande och hälsofrämjande insatser för äldres fysiska och psykiska hälsa är stor.

I utredningen ”Förstärkta trygghetsskapande aktiviteter i det befintliga bostadsbeståndet” som gjordes av omsorgsförvaltningen 2017 framgår att det erbjuds sociala aktiviteter för äldre i kommunen, men att tillgängligheten till viss del brister, både i form av information om aktiviteterna och transport till och från aktiviteterna.

Anhöriga

Anhörig är en person som vårdar eller stödjer en närstående som behöver detta på grund av långvarig sjukdom/funktionsnedsättning i kombination med hög ålder. Med närstående menas en person i familjen, som till exempel en partner eller nära släkting. Det kan också vara en nära vän eller en granne. Enligt Riksrevisionen (2014) utfördes mer än hälften av all vård och omsorg i hemmet av anhöriga. Rollen som anhörigvårdare är mest vanlig i åldrarna 45–64 år men det är troligt att alla kommer att vara anhöriga någon gång i livet. Några av dessa tvingas gå ner i arbetstid eller säga upp sig för att klara livssituationen.

Omsorgsnämnden ska, enligt Socialtjänstlagen, erbjuda stöd för att underlätta för personer som vårdar en närstående. Syftet är att minska de anhörigas psykiska och fysiska belastning. För en del personer handlar det om att få hjälp med insatser som den närstående behöver, för andra handlar det om att de själva behöver få information eller utbildning av kommunen. Andra exempel på stöd till anhöriga kan vara samtal (enskilt eller i grupp, hjälpmedel, hjälp i hemmet, avlösning i olika former och ekonomisk ersättning.

Sotenäs kommun hade tidigare en halvtidstjänst för anhörigstöd, denna togs bort 2018. Ansvaret för anhörigstöd tillföll då samtliga medarbetare inom förvaltningen. För 2021 har

en omsvängning skett och Socialtjänstlagen betonar vikten av förebyggande arbete på ett helt annat sätt. I detta ingår att främja anhörigas möjligheter att bistå sina närstående genom att stötta och avlasta på olika sätt. Sotenäs kommun har startat upp ett genomgripande arbete för att fördröja och minimera behovet av kommunens insatser till förmån för självständighet och välbefinnande. Detta arbete vilar på tre pelare: förebyggande insatser för äldre, stöd till anhöriga och samarbete med volontärsverksamheter.

Äldre med somatiska sjukdomar

Personer med fysiska sjukdomar eller som till följd av åldrande behöver stöd för att klara vardagen.

Personer med demenssjukdom

Demens är ett samlingsnamn och en diagnos för en rad symptom som orsakas av hjärnskador. Sammantaget leder symptomen till att personen har svårt att klara sin tillvaro utan stöd från omgivningen.

De allra flesta som insjuknar i demens är äldre. Var femte person över 80 år är drabbad. Det totala antalet demenssjuka i Sverige beräknas till närmare 150 000 personer, en siffra som kommer att stiga i takt med att den äldre befolkningen ökar i antal. Idag saknas botande behandling men det finns symptomlindrande mediciner för vissa demenssjukdomar.

Äldre med psykiska sjukdomar

Äldre med psykisk ohälsa är en grupp inom äldreomsorgen som särskilt bör beaktas. Detta är en grupp som både återfinns i och utanför våra biståndsbedömda verksamheter. I kommunens ”Handlingsplan för psykisk hälsa” fastslås att åldrandet i sig innebär en ökad risk för psykiska sjukdomar. Depression och ångest är vanligt hos äldre personer och cirka en femtedel av den äldre befolkningen lider av psykisk ohälsa, vilket gör att vi kan tala om det som ett folkhälsoproblem.

Psykisk ohälsa kan även yttra sig i form av missbruk, våld i nära relation och suicid. Samtliga medarbetare i förvaltningen förväntas uppmärksamma och agera kring äldre med psykisk ohälsa. Det finns antagna rutiner i kommunen för att bemöta psykisk ohälsa som yttrar sig på ett eller flera av dessa vid. Medarbetarna behöver dock mer vana och kunskap för att få möjlighet att känna sig trygga i att bemöta dessa utmaningar.

I Sotenäs kommun har drygt en fjärdedel av brukarna över 75 år i särskilt boende tre eller fler psykofarmaka utskrivna till sig. Det gör att kommunen placerar sig i topp tio i landet gällande förskrivning av läkemedel till äldre i särskilt boende.

Äldre med intellektuella funktionsnedsättningar

Personer med intellektuell funktionsnedsättning har generellt sett en högre sjuklighet och lägre medellivslängd än befolkningen i övrigt. Hos en del startar åldrandet tidigare än normalt, det gäller främst personer med Downs syndrom. Syn- och hörselnedsättning ökar

markant med stigande ålder. En del kan ha nedsatt immunförsvar och bli extra utsatta för infektioner. Långtidsanvändning av vissa läkemedel är vanligare hos äldre med intellektuell funktionsnedsättning än hos befolkningen i övrigt (Äldre i centrum, 2020).

Personer med intellektuell funktionsnedsättning återfinns ofta inom verksamheter för personer som har rätt till insatser enligt Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). För medarbetaren som arbetar med funktionsnedsatta kan det vara svårt att uppmärksamma tecken på åldrande, såsom demens. Både medarbetare inom funktions-hinderområdet och medarbetare inom särskilt boende behöver ha kompetens inom varandras områden för att kunna möta den enskildes funktionsnedsättning oavsett uppkomst. En bedömning behöver också alltid göras av vilken form av boende som är bäst för den enskilde vid stigande ålder.

Multisjuka

En brukare med tre eller fler diagnoser definieras som multisjuk. Mer än 50 procent av befolkningen i landet som är 77 år eller äldre har två eller fler kroniska sjukdomar. Samtidigt har vårdgivaransvaret förändrats vilket har inneburit att förvaltningens verksamheter idag bedriver avancerad sjukhusvård både i det egna hemmet och på särskilt boende. Ett gott arbete kring multisjuka individer kräver kompetenta medarbetare och god samverkan mellan de verksamheter och huvudmän som är inblandade. Kraven ökar ytterligare inför omställning till nära vård, som nu pågår i samarbete mellan kommuner och regioner.

Personer i livets slutskede

Vård i livets slut är centralt i palliativ vård och innebär lindrande vård för de svårast sjuka och döende. Vid livets slutskede är målet för kommunens vård och omsorg att tillgodose den enskildes och anhörigas behov. Den enskilde har möjlighet att få vård- och omsorgsinsatser i sitt hem. Även anhöriga kan få stöd och avlastning. Omsorgsnämnden har antagit en riktlinje för förvaltningens arbete med vård i livets slut.

Allmän palliativ vård bedrivs inom alla vårdformer som sjukhus, primärvård, hemsjukvård och vård- och omsorgsboende av medarbetare med grundläggande kunskap och kompetens i palliativ vård. I Vårdhandboken (2019) konstateras att Riksdagen har från en etisk plattform bestämt vad som ska prioriteras i vården. Människovärde, behov och solidaritet samt kostnadseffektivitet är etiska principer som styr prioriteringarna. Vård i livets slut är högt prioriterad vård.

Stöd och hjälp för äldre i Sotenäs kommun

Hemtjänst i ordinärt boende

Ordinärt boende är egna boenden i olika former. Personer som har svårt att sköta hemmet eller sin egen omvårdnad på grund av sjukdom, ålder eller funktionsnedsättning kan få hemtjänst. I hemtjänsten ingår en servicedel och en omvårdnadsdel. Service innebär praktisk hjälp med hemmets skötsel såsom städning, tvätt, inköp, matdistribution samt varuhemssändning. Insatser inom området ”omvårdnad” innefattar hjälp för att kunna äta, klä

sig, förflytta sig och sköta personlig hygien. Dessutom utförs insatser för att bryta social isolering och för att den enskilde ska känna trygghet och säkerhet i det egna hemmet.

I Sotenäs kommun utförs hemtjänsten både av kommunens egen hemtjänst samt av tre företag. LOV (Lagen om valfrihetssystem) infördes år 2011 för kommunens hemtjänst. Detta innebär att den enskilde som har beviljats hemtjänst själv kan välja om denne önskar kommunen eller ett företag som utförare av insatserna. År 2019 beställdes 83 procent av hemtjänstinsatserna med kommunens hemtjänst som utförare.
Andel av personer i åldrarna 65 år och äldre som uppgett att de är mycket eller ganska nöjda med hemtjänsten i Sotenäs kommun var 93 procent år 2020. Detta kan jämföras med riksgenomsnittet på 88 procent. Målet från Sotenäs kommuns omsorgsnämnd är att kommunen ska vara bland de 25 procent i landet med högst andel nöjda brukare.

Det andra målet som Omsorgsnämnden har antagit gäller kostnader per hemtjänsttagare. Kommunen ska ligga på medianvärdet för kostnaden i jämförelse med kommuner med motsvarande förutsättningar gällande äldreomsorgen. 2019 tangerade Sotenäs detta värde.

Diagram 1. Kostnad kr/hemtjänsttagare/år. Sotenäs och jämförbara kommuner

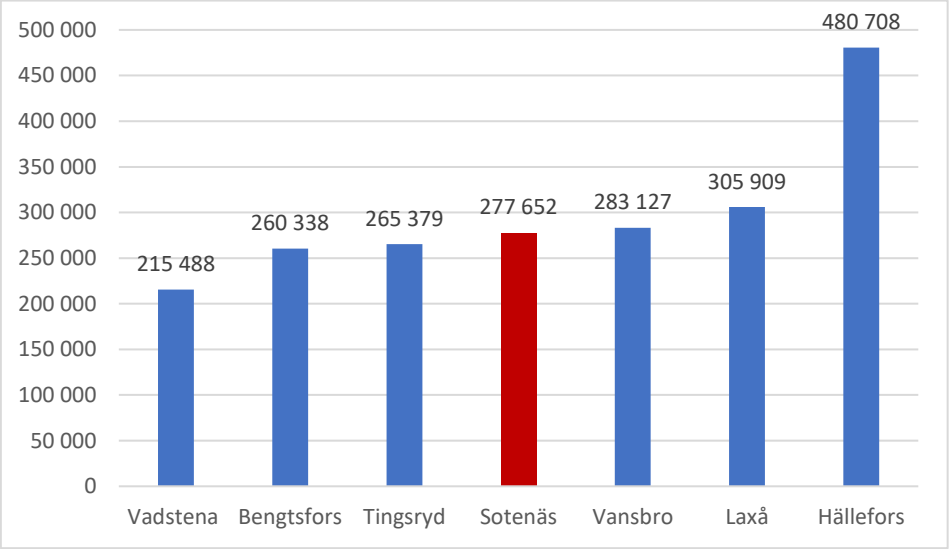

Bostadsanpassning

En person som på grund av bestående funktionsnedsättning behöver få sin bostad anpassad eller ombyggd kan söka bostadsanpassningsbidrag för att ha möjlighet till ett självständigt liv i sitt eget hem. Den enskilde kan få bidrag för att anpassa bostadens för att till exempel ta sig in och ur bostaden, förflytta sig i bostaden, laga mat och sköta sin hygien.

Ett samverkansavtal finns mellan Sotenäs, Munkedal och Lysekils kommun, som har en gemensam handläggare anställd. Samhällsbyggnadsförvaltningen har ansvar för bostadsanpassningen i kommunen.

Seniorboende

Seniorboende är ett samlingsbegrepp för olika former av eget boende i flerfamiljshus som utmärks av god tillgänglighet och tillgång till gemensamhetslokaler. Viss uppnådd ålder kan krävas för att få flytta in. De ingår i ett breddat utbud av bostäder och tjänster inom den ordinarie bostadsmarknaden och ligger inom kommunens ansvar för bostadsförsörjningen.

Trygghetsboende, som avser ordinärt boende med tillgång till personal är en variant av seniorboende som bör beaktas för att fördröja och minimera behov av insatser.

Sotenäsbostäder AB tillhandahåller drygt hundra lägenheter i boende som kan definieras som seniorbostäder. Dessa finns i Kungshamn, Smögen, Hunnebostrand, Bovallstrand och Malmön. 2016 byggdes det senaste seniorboendet, i Hunnebostrand, som är det enda boende som är ett 70+ boende. De övriga har en åldersgräns på 55 år vid inflyttning.

I ”Äldreomsorgsplan 2016–2020” togs riktningen att avveckla Bankeberg som särskilt boende och istället skapa ett seniorboende. 2018 köpte Sotenäsbostäder fastigheten för att skapa 25–30 nya hyresrätter som ska vara anpassade för äldre. Projekteringen av ombyggnationen pågår med planerad inflyttning under 2022/2023.

Dagverksamhet

Dagverksamhet är en biståndsbedömd träffpunkt som erbjuder stimulans och förströelse genom olika aktiviteter. Den är till för personer som har svårt att delta i det allmänna aktivitetsutbudet och behöver bryta ensamhet samt finna meningsfullhet i vardagen.

Resor

Färdtjänst är en kommunalt subventionerad trafikservice för funktionsnedsatta. Färdtjänsten ska kompensera att den enskilde till följd av ett varaktigt funktionshinder inte kan förflytta sig på egen hand och/eller nyttja allmänna kommunikationer. Trafiken regleras utifrån avtal mellan kommunen och Västtrafik.

Resor som görs utanför kommunens färdtjänstområde men inom Sverige kallas Riks-färdtjänst. Den enskilde kan vid behov av detta göra en ansökan hos färdtjänsthandläggare som prövar varje enskilt ärende mot gällande lagstiftning.

Om den enskilde beviljas dagverksamhet enligt Socialtjänstlagen, kan omsorgsresor till och från dagverksamheterna beviljas av dagverksamhetens enhetschef, om den enskilde inte på egen hand kan ombesörja resan.

Särskilt boende

Särskilt boende är en biståndsbedömd boendeform för äldre som har omfattande behov av vård och omsorg. Personal finns därför tillgänglig dygnet runt.

I Sotenäs kommun finns två särskilda boenden, båda drivna av kommunen. Ett är beläget i norra kommundelen i Hunnebostrand: Hunnebohemmet. Här finns idag 30 boendeplatser. Om behovsutvecklingen går mot fler särskilda boendeplatser, så är utbyggnad planerad till Hunnebohemmet.

Det andra boendet är beläget i den södra kommundelen i Kungshamn: Kvarnbergets äldreboende. Här finns 90 platser att tillgå. Totalt har kommunen således i dagsläget 120 platser på särskilt boende.

I Sotenäs kommun svarade 91 procent av de boende på särskilt boende att de var mycket eller ganska nöjda med sitt boende (2020). Detta placerar kommunen bland de 25 procent bästa i landet, vilket är ett mål för omsorgsnämnden under planperioden.

Det andra mål Sotenäs omsorgsnämnd har för särskilt boende gäller kostnaderna för verksamheterna. Sotenäs rapporterade 2019 in siffror som innebar att kommunens kostnader låg över medianvärdet i förhållande till jämförbara kommuner i riket. Att ligga på medianvärdet är omsorgsnämndens mål.

Diagram 2. Kostnad särskilt boende, kr/brukare. Sotenäs och jämförbara kommuner

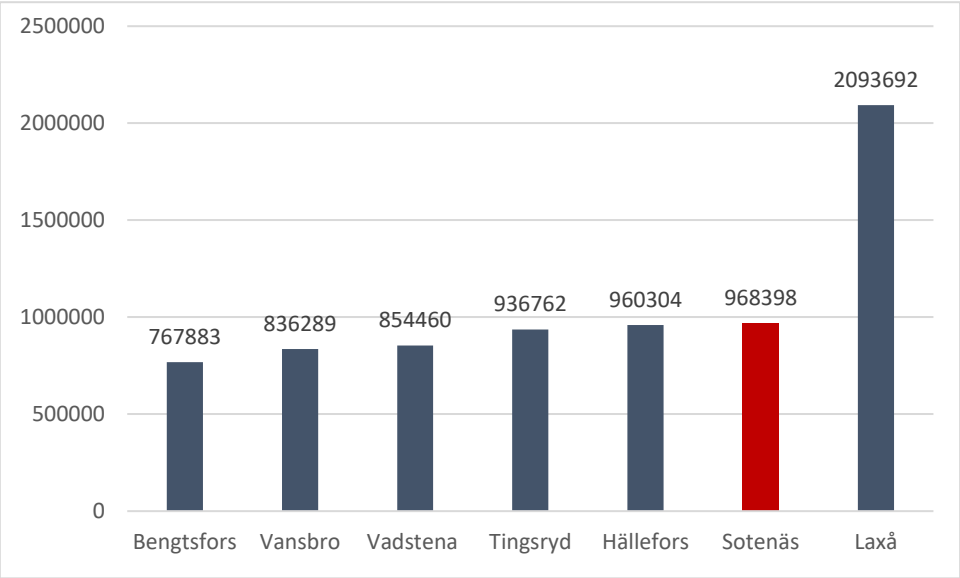

Korttidsboende

På Hunnebohemmets äldreboende finns kommunens korttidsenhet med 14 platser (2020). Detta är ett biståndsbedömt boende utanför det egna hemmet, avsett för tillfällig vård och omsorg. Vistelse sker under kortare period och kan erbjudas som rehabilitering, växelboende, väntan på annat boende och vård i livets slutskede.

Hälso- och sjukvård

Den som bor på ett äldreboende eller gruppbostad har hemsjukvård från kommunen. Den enskilde kan även ha rätt till hemsjukvård i sin bostad om det uppstår ett varaktigt behov av vård och omsorg i hemmet. Hemsjukvården i kommunen utförs av sjuksköterskor, arbetsterapeuter och fysioterapeuter (sjukgymnaster) samt genom delegering till omvårdnadspersonal i hemtjänsten eller på boendet. De sjukvårdsuppgifter som delegeras kan till exempel vara att ge läkemedel eller träna efter en skada. Läkarinsatsen i hemsjukvården utförs av läkare från vårdcentral.

Förskrivning av hjälpmedel är också ett område som är reglerat via avtal med Region Västra Götaland. En gemensam hjälpmedelsförsörjning är en förutsättning för att hälso- och sjukvårdsansvaret ska kunna följas inom hjälpmedelsområdet. I kommunen förskrivs hjälpmedel av arbetsterapeut, sjuksköterska och fysioterapeut (sjukgymnast) utifrån behovsbedömning.

Kommunerna i Västra Götaland och Region Västra Götaland reglerar ansvarsfördelning och samverkan för hälso- och sjukvård genom ett gemensamt hälso- och sjukvårdsavtal. Avtalet ska säkra ett gott, säkert och jämlikt omhändertagande för de personer som har behov av hälso- och sjukvårdsinsatser från både kommunen och regionen.

Sotenäs är, utöver hälso- och sjukvårdsavtalet, en del av samverkande sjukvård. Det är en samverkansmodell som består av fyra olika uppdragsformer. Vilken form som väljs beror på när, var och vilket vårdbehov som uppstår samt vilka resurser som finns tillgängliga.

- 1177-uppdrag

När 1177 vårdguiden får ett samtal där ytterligare information behövs för att kunna göra en säker bedömning finns möjlighet att kontakta kommunal hälso- och sjukvård som då kam göra en bedömning hemma hos patienten.

- IVPA-uppdrag

När SOS Alarm får ett samtal om ett akut tillstånd och ambulansen har lång framkörningstid kan den kommunala hälso- och sjukvården åka och göra en första insats.

- Assistansuppdrag

Sjuksköterskor inom de olika vårdorganisationerna kan be varandra om hjälp vid bedömningar eller vid stor arbetsbelastning. När en brukare som inte är inskriven i hemsjukvården visar tecken på försämring kan den kommunala hälso- och sjukvården också göra en bedömning av hälsotillstånd och vårdbehov.

Brukarprognoser

Ett viktigt redskap för att kunna möta invånarnas behov av äldreomsorg är att kunna uppskatta framtida behov. Alla befolkningsprognoser tyder på en ökande äldre befolkning.

Brukarprognos Särskilt boende

I diagram 3 åskådliggörs prognosen för Sotenäs kommuns behov av platser på särskilt boende. Beräkningen är gjord utifrån Region Västra Götalands befolkningsprognos. Prognosen baseras på erfarenheter från tidigare brukarprognos. Den behovsprognos som gjordes i föregående äldreomsorgsplan var för hög i relation till utfallet. Orsaken till att utfallet blev lägre berodde på att en lägre andel av de äldre ansökte om särskilt boende än vad som var beräknat. Antalet äldre ökade dock i samma omfattning som beräknat. I den prognos som nu har tagits fram har därför antagandet gjorts att antalet äldre kommer att öka i den omfattning som Region Västra Götaland prognostiserat men att andelen äldre som söker särskilt boende fortsatt kommer att minska.

Diagram 3. Prognos för behov av SäBo-platser 2022–2030, Sotenäs kommun

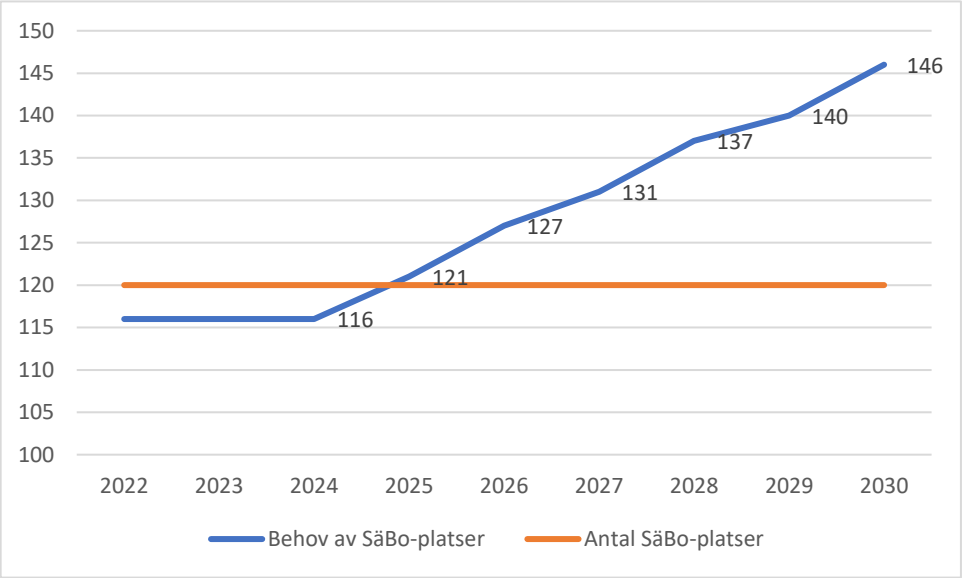

Brukarprognos Hemtjänst

En brukarprognos är baserad på Region Västra Götalands befolkningsprognos visar att antalet hemtjänsttagare kommer att öka med nitton personer i kommunen fram till 2028. Denna prognos baseras på att personer över 65 år i kommunen blir beviljade hemtjänst i samma utsträckning som idag. Hemtjänsten som verksamhet har lättare att möta ett ökat antal brukare än verksamheterna för särskilt boende.

Äldreomsorgens framtid

Omsorgsförvaltningen är i en period som präglas av effektiviseringar och åtgärder för att få en ekonomi i balans med budget. Kommunen ser samtidigt en ökande äldre befolkning med mer komplexa behov i kombination med ett minskat rekryteringsunderlag till våra personalgrupper. Äldreomsorgens framtid behöver därför präglas av att hitta nya, effektiva och kvalitetshöjande sätt att bedriva verksamhet på.

Fokus för kommande planperiod bör vara att förbättra möjligheterna för äldre att bo kvar hemma med bibehållen livskvalitet. Detta görs bäst genom att möta de äldre tidigare och på så vis kunna sätta in rätt resurser i rätt tid oavsett om det handlar om att avhjälpa fysiska begräsningar eller möta psykisk ohälsa. I möten med de äldre är det lättare att definiera boendebehoven och därmed på ett bättre sätt kunna delta i utformandet av nya boendeformer.

Planen föreslår fem utvecklingsområden under planperioden för att möta de utmaningar äldreomsorgen står inför; Förebyggande arbete, funktionella boendelösningar, digitalisering, personal- och kompetensförsörjning och kvalitetssäkring.

Utvecklingsområde 1 – Förebyggande arbete

I Socialtjänstlagen framgår att nämnden ska verka för att äldre människor får möjlighet att leva under trygga förhållanden och ha en tillvaro i gemenskap med andra. Socialtjänstlagen har varit under utredning och i denna framställs det förebyggande perspektivet som än mer prioriterat. Föreslaget är att kommunen, i den nya lagen, vid planering av insatser till grupper och enskilda, särskilt *ska* beakta behovet av tidiga och förebyggande insatser.

Ett förebyggande arbete bör fokuseras på att minska upplevelsen av ensamhet hos äldre då detta uppmärksammas som ett problem i riket överlag och som särskilt utbrett i kommunen. Upplevelsen av social gemenskap, gärna i kombination med fysisk aktivitet, tycks dessutom ha en positiv inverkan på hälsan i stort.

I det förebyggande arbetet behöver samarbete med frivilligsektorn ske på ett tydligare sätt än vad som görs idag. Det finns många engagerade personer i kommunen, resurser som behöver tas tillvara på ett bättre sätt. Att de ideella insatserna ska vara en viktig del av omsorgen framgår i kommunens programförklaring.

Anhöriga gör en stor del av arbetet med de äldre i hemmen. För att de anhöriga fortsatt ska orka detta behövs stöd och hjälp, något som kommunen är skyldig att ge. Idag åligger detta arbete var och en av förvaltningens medarbetare att ta ansvar för. Ett mer strukturerat och samlat anhörigstöd hade kunnat skapa nya, och mer effektiva, former för stöd och avlastning för anhöriga i kommunen.

Socialtjänstlagutredningen förordar en socialtjänst som väljer sina insatser utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet. I brist på forskning gällande förebyggande insatser i allmänhet och förebyggande insatser riktade mot äldre i synnerhet krävs en tydlig

uppföljning från kommunens sida av tänkta insatser för att försäkras om att önskad effekt uppnås. Planen förordar ett projekt på två år som finansieras av statliga medel och som kontinuerligt utvärderas.

Om projektet får planerad effekt har förvaltningen för avsikt att begära ramhöjning med motsvarande summa med start 2023 så att det förebyggande arbetet kan införlivas i ordinarie verksamhet.

Plan för kommande period	Ekonomisk effekt
Införa uppsökande verksamhet till personer över 75 år	- 250 000 kr / år
Öka tillgängligheten till sociala aktiviteter för äldre i ordinärt boende genom att Inrätta en frivilligsamordnare med ansvar för - kontinuerlig kontakt med frivilliga - sammanställning och informationsspridning om existerande aktiviteter - se över möjligheten att tillgodose behovet av transport till och från aktiviteter - kontinuerlig uppföljning	- 250 000 kr / år
Behålla, och eventuellt utveckla, de icke lagstadgade förebyggande verksamheterna som redan finns i kommunen, såsom Dagverksamhet	- 150 000 kr / år
Se över möjligheten att erbjuda ett mer utvecklat anhörigstöd	- 150 000 kr / år
Ansöka om statliga medel för att utveckla förebyggande arbete	800 000 kr / år (2021–2022)

Utvecklingsområde 2 – Funktionella boendelösningar

I Socialtjänstlagen framgår att nämnden ska verka för att äldre människor får goda bostäder. Kvarboendeprincipen är vägledande inom äldrepolitiken i Sverige och innebär att den enskilde ska kunna bo kvar hemma så länge som denne önskar. De äldre i kommunen ska ha tillgång till den boendeform som möter deras behov. Det innebär både utformning av bostaden, tillräckligt med stöd och hjälp för att kunna leva ett skäligt liv, möjligheten till sociala möten och upplevd känsla av trygghet i sitt hem.

Seniorboende kan vara en boendelösning för den som inte har så omfattande omsorgsbehov som krävs för särskilt boende. Att enbart de individer med de mest omfattande behoven återfinns på Särskilt boende ger bättre möjlighet att samla kompetens och skapa former för att erbjuda den dygnet runt vård och omsorg som ska erbjudas där. Varje individ kan på så vis leva ett gott liv utan mer intrång i den personliga tillvaron än vad som är nödvändigt.

För att kunna bo kvar hemma längre tillsammans med en anhörig kan det behövas större möjlighet att bli erbjuden växelvård. Växelvård kan också fungera som ett anhörigstöd och ger utökade möjligheter för dem som vill kunna leva längre tillsammans i sitt hem.

Enligt brukarprognosen kommer behovet av platser på särskilt boende att öka. Kommunen planerar för en tillbyggnation av Hunnebohemmet samt en renovering av existerande lägenheter för att uppnå högre funktionalitet. Planering för denna byggnation pågår 2020 och förväntas presenteras för separat beslut under 2020–2021.

Plan för kommande period
Kartlägga boendebehoven hos de äldre
Följa, och aktivt delta i planering av, seniorboende
Se över kostnads – och kvalitetseffekter av att utöka växelvården
Utöka antalet platser för särskilt boende

Utvecklingsområde 3 - Digitalisering och välfärdsteknik

Digitala verktyg kan bidra till trygghet och tillgänglighet för äldre. Dessutom kan digitalisering bidra till att resurser används på ett smartare sätt. En del i att kunna möta behoven hos den ökande äldre befolkningen är att ta tillvara digitaliseringens möjligheter. Välfungerande digitala lösningar effektiviserar inte bara förvaltningens arbete utan värnar även den enskildes integritet, oberoende och möjlighet till självbestämmandet.

Exempel på digitala lösningar som kan ha en underlättande effekt för de enskilda är digitala trygghetslarm, mathandling via internet och GPS-klockor. Digitala lösningarna kan fungera som en trygghet både för den enskilde och för dess anhöriga.

Digitaliseringen kan vara ett sätt att kvalitetssäkra arbetet med och kring brukarna, såsom digitala processer för avvikelsehantering och digitala hjälpmedel för medicinhantering. Processkartläggningar behöver göras för att avgöra vad som bäst gynnas av digitalisering.

Plan för kommande period
Se över möjlighet att utöka E-tillsyn i ordinärt och särskilt boende
Utreda möjligheter och effekter ur kostnads- och kvalitetsperspektiv med införande av digitala lösningar i verksamheten såsom: - e-handel av mat i ordinärt boende - digitala medicinskåp i ordinärt boende - ”hotellås” på särskilt boende - GPS-klockor
Följa den digitala utvecklingen inom välfärdsområdet

Utvecklingsområde 4 - Personal- och kompetensförsörjning

Befolkningsprognoserna pekar på färre invånare i yrkesverksam ålder under de kommande åren, samtidigt som de i behov av äldrevård och -omsorg blir fler. Kommunen har som ambition att vara en attraktiv arbetsgivare som erbjuder en bra arbetsmiljö för nuvarande och blivande medarbetare. Att ha möjlighet att utvecklas på sin arbetsplats är ett sätt att öka trivseln på arbetsplatsen.

Samtliga medarbetare ska ha adekvat kompetens för sitt uppdrag. Att medarbetare har tillräcklig kompetens för att känna sig trygg med att utföra sitt uppdrag bidrar också till möjligheten att nå nämndens mål om ökad nöjdhet hos brukare i Hemtjänst och Särskilt boende.

Omsorgsarbetet blir alltmer komplext, bland annat till följd av hög förekomst av multisjuka. Att bemöta och hantera missförhållanden som våld i nära relation och missbruk är annat som förväntas av alla medarbetare som möter äldre. Ytterligare en utmaning är införandet av nya digitala lösningar i verksamheten som ska hanteras parallellt med övriga arbetsuppgifter. Nya digitala lösningar kräver att medarbetare får den kunskap som behövs för att digitaliseringen blir underlättande och inte försvårande i verksamheten. Fortbildning är en del i detta arbete. Kontinuerliga samtal och medlärande i arbetsgrupperna är en annan del.

Plan för kommande period
Kontinuerligt revidera och prioritera arbetet med personalförsörjningsplanen
Arbeta utifrån en långsiktig utbildningsplan för att öka trygghet och trivsel hos medarbetare samt kvalitet för brukare. Planen ska, utöver legitimerande utbildning, bland annat innefatta utbildning inom områdena BPSD, Senior Alert, Palliativ vård, förflyttningsteknik, specialistutbildningar samt utbildning i specifika sjukdomar.
Söka statliga medel för att delvis finansiera utbildning av medarbetare

Utvecklingsområde 5 - Systematisk kvalitetsförbättring

Enligt lag måste omsorgsnämnden ha ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete. Omsorgsförvaltningen har utarbetat ett sådant system som uppdateras regelbundet. Det har dock identifierats brister i tillämpningen av ledningssystemet, både gällande implementering av antagna rutiner samt att finna en systematik i uppföljning och utveckling av de gemensamma processerna och rutinerna. Framförallt i tider av effektiviseringar och anpassningar är det viktigt att behålla fokus på kvaliteten i verksamheterna.

Kommer de krav som framställs i utredningen av socialtjänstlagen gällande kunskapsbaserad verksamhet att bli gällande blir det än tydligare att verksamheten förväntas bedrivas på ett systematiskt och säkert vis.

Plan för kommande period
Utveckla välfungerande och effektiva former för att implementera antagna rutiner i verksamheterna
Skapa former för, samt prioritera, uppföljning och utveckling av verksamhet på enhetsnivå

Verkställande av planen

Efter att äldreomsorgsplanen har antagits ska konkreta handlingsplaner utformas och prioriteringar göras utifrån ovan angivna utvecklingsområden. Både planering och implementering ska ske i nära samverkan med invånare och deras organisationer.

Källor

- Folkhälsomyndigheten (2018) *Digital teknik kan minska ensamhet bland äldre*
- Folkhälsomyndigheten (2019) *Psykisk ohälsa vanligt bland äldre personer*
- *Kolada, verktyg från RKA*
- Region Västra Götaland (2019), *Befolkningsprognos 2019–2030 kommuner med basår 2018 by region, tid, kön and ålder*
http://pxwebb2017.vgregion.se/PXWeb/pxweb/sv/Befolkningsprognos/?rxid=c852f07a-0b5f-4940-9dfc-9decfb4b52c3/pxweb/pxweb/sv/Befolkningsprognos/
- SCB (2019), *Fyra procent är socialt isolerade*
https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2019/fyra-procent-ar-socialt-isolerade/
- Socialstyrelsen (2019) *Våga tala om psykisk ohälsa!*
https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2019-6-27.pdf
- Socialstyrelsen (2020) *Vad tycker de äldre om äldreomsorgen?*
- Statens offentliga utredningar (2020) *Hållbar socialtjänst - En ny socialtjänstlag*, SOU 2020:47
- Sotenäs kommun (2017) *Utredning om förstärkta trygghetsskapande aktiviteter i det befintliga bostadsbeståndet* DNR: 2017/29
- Vårdguiden 1177 (2019) *Att undvika fallolyckor hos äldre*
https://www.1177.se/Vastra-Gotaland/liv--halsa/trygg-och-saker-miljo/att-undvika-fallolyckor-hos-aldre/
- Vårdhandboken (2019) *Vård i livets slutskede och dödsfall – Översikt*
- Äldre i centrum (2020) *Att bli äldre med intellektuell funktionsnedsättning*
https://aldreicentrum.se/teman/aldras-med-diagnos/att-bli-aldre-med-intellektuell-funktionsnedsattning/